

3. Закон України „Про освіту” // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 21.
4. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи. – К. : Знання, 2005. – 55 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – С. 354–360.

Анотація

Л.Л.Катынская, Е.В.Цаль-Цалько

Студенческие коллективы и их самоуправляющиеся структуры как фактор формирования личности будущих профессионалов

В данной статье поднимается вопрос одной из важнейших проблем современной студенческой молодежи: влияние студенческих коллективов и их самоуправляющихся структур на формирование личности будущих профессионалов.

Ключевые слова: органы студенческого самоуправления, самореализация, студенческий коллектив.

Summary

L.L.Katyns'ka, O.V.Tsal'-Tsal'ko

Student Collectives and their Self-Governing Structures as a factor in Shaping of Future Professionals' Personality

This article raises the question of one of the greatest problems of modern students: the influence of student collectives and the self-governing bodies onto the shaping of personality of future professionals.

Key words: bodies of student government, self-fulfilment, student collective.

Дата надходження статті: „29” вересня 2012 р.

УДК 371.132

Л.В.КАТРЕВИЧ,

здобувач

(м.Хмельницький)

Роль професійної діяльності учителів гуманітарного профілю в умовах сучасних глобалізаційних процесів

У статті обґрунтовується роль учителя гуманітарного профілю в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Окреслено вимоги до професіонала XXI століття, ключові відношення, оволодіння якими є визначальним критерієм якості освіти та значення діяльності учителя-гуманітарія для виховання і підготовки сучасної молоді до опанування цими ключовими відношеннями. Зазначена роль учителя гуманітарного профілю у збереженні національної спадщини народу, вихованні в особистості ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: учитель гуманітарного профілю, сучасні глобалізаційні процеси, інтеграційні процеси, компетенція, міжкультурні компетенції, ціннісні орієнтації, національна спадщина.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Становлення глобальної господарської системи, що руйнує кордони національних господарств, пов'язаних з міцними торговельними, фінансовими, політичними, соціальними і культурними відносинами, – найбільш значущий процес, який визначив обличчя світу на межі XX-XXI століть. Безсумнівим є те, що світ стає цілісним у фінансово-економічному, інформаційному та технологічному аспектах. Глобальні інтеграційні процеси охоплюють і культурно-духовну сферу, зокрема освіту. Усе це істотно впливає на зміст і темпи формування нових типів відносин у сучасному суспільстві і фахівців нового покоління. Зростає мобільність світової спільноти. Велика кількість людей мігрує, працює за кордоном, подорожує для роботи і дозвілля. Від людини XXI століття потрібна здатність адаптуватися до жорстких умов життя, змін структури і змісту професій, культурного середовища. Все частіше виникають потреби у знаннях особливостей різних культур, історії та законів держав, володіння іноземними мовами.

Особливої гостроти набуває питання ролі та значення діяльності учителів гуманітарного профілю для виховання в сучасній молоді готовності до реального життя та влиття у світовий соціум і всі його процеси.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що питання важливості якісної професійної підготовки учителів-гуманітаріїв та їх важливий внесок у виховання сучасної молоді є досить актуальним. Проблемами підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів та учителів гуманітарних дисциплін зокрема займаються сучасні науковці-дослідники Ф.Аліпханова,

Л.Базиль, І.Задорожна, О.Зимовець, А.Зубрик, Л.Пухова, О.Семенов, М.Сова, Л.Хомич, І.Цар, І.Щербак, В.Янковський та інші.

Дослідниця Л.Хомич наголошує на важливості якісної підготовки учителів, підкріплюючи цю думку наступним: „Поверхове знання традицій і звичаїв народів може призвести до конфліктів не тільки побутового характеру, а й міжнаціонального. Нерозуміння етики та культури одного народу іншими і, навпаки, несподіваний збій у трактуванні моральних ідеалів між народами, навіть якщо вони не мають спільних кордонів і безпосередніх контактів, також можуть спричинити непорозуміння” [7, с.143].

І.Цар слушно зазначає, що учитель гуманітарного профілю є носієм гуманності та високих ідеалів у суспільстві, на відміну від учителів інших наук, має більш розвинену творчу уяву, краще оперують образним мисленням [8, с.175].

Проте роль учителя-гуманітарія в сучасних глобальних інтеграційних процесах, значення його діяльності для виховання молоді є недостатньо дослідженими та невизначеними.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у конкретизації значення педагогічної діяльності вчителів гуманітарних дисциплін в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу... Сьогодні вже немає сумніву, що перед людством об'єктивною стала глобальна проблематика, порядок денний ХХІ століття – невідкладні проблеми глобальної організації світоустрою. Глобальні зміни, разом з іншими об'єктивними факторами, сприяють пошуку ефективних шляхів зменшення несприятливих наслідків, надійних методів прогнозування можливих змін з метою виживання і подальшого процвітання держав. Процеси глобальної інтеграції спрямовані на усунення перешкод на шляхах руху товарів, послуг, капіталів і людей через велику кількість країн. В той час, коли ці перешкоди зникають, культурні та мовні бар'єри стають невіршеними ключовими проблемами.

Завданням сучасного суспільства в умовах глобалізації є перетворення його потреб у корисні можливості для людини і нації. Освіта відіграє важливу роль у майбутньому матеріальному благополуччі людини. Актуальними є рекомендації Ради Європи по визначенню п'яти груп ключових відношень, оволодіння якими є визначальним критерієм якості освіти:

1. Політичні й соціальні компетенції, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, регулювати конфлікти, брати участь у функціонуванні й розвитку демократичних інститутів.
2. Компетенції, що стосуються відношень у суспільстві, тобто міжкультурні компетенції.
3. Компетенції, що визначають володіння усним і письмовим спілкуванням.
4. Компетенції, пов'язані з адекватним сприйманням та застосуванням сучасної інформації.
5. Компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися як основу безперервної підготовки в професійному плані, а також в особистому й громадському житті [3, с.249].

Знання й інтелект стали новою формулою власності для створення і нагромадження багатства. Питання знання та користування інформацією набувають все більшого загострення в планах економічного, соціального, політичного та культурного розвитку. Нові інформаційно-комунікаційні технології розширюють можливості доступу до матеріалів на всіх мовах. Це акцентує увагу на перевазі тих, хто володіє іноземними мовами, та на недоліках того, хто функціонально обмежений тільки однією мовою. Мовні та культурні компетенції стають одними з ключових чинників влиття в світовий соціум.

Не виникає сумніву, що вчителі гуманітарного профілю відіграють важливу роль в сучасних глобалізаційних процесах, євроінтеграції, формуванні європейського простору вищої освіти. Діяльність цих фахівців є багатофункціональною і сприяє розвитку різних галузей життя суспільства, насамперед освіти, науки, виробництва, духовного життя. Учителі гуманітарних дисциплін мають стратегічну роль у підготовці глобальної освітньої системи до вирішення проблем, які стають нагальними в ході сучасних світових процесів. Це, насамперед, володіння іноземними мовами та знання й розуміння історії, законів, естетико-культурних аспектів різних народів, відтак забезпечення суспільства міжкультурними компетенціями, а також володіння усним та письмовим спілкуванням на високому рівні.

Із розвитком сучасного суспільства виникають все нові вимоги до вчителів гуманітарних дисциплін, які стосуються як змісту, так і методів та засобів навчання. Постає питання про те, що раніше ефективні методи є неідеальними у процесі навчання сучасного молодого покоління. Сьогодні у класних кімнатах потрібні комплексні, інтеграційні та динамічні методики викладання та навчання, які допомагають учневі розвивати уміння та навички якісного та раціонального застосування цих знань мов, історії, законів, релігії, культури у повсякденному житті. Такі методи повинні допомагати учневі розвивати його комунікативні, соціальні, культурні компетенції. Тому, головною метою діяльності учителя гуманітарного профілю є забезпечити своїх учнів знаннями та розвинути у них навички в галузі мов і культур, навчити їх розуміти навколишній світ, усувати

мовні та культурні бар'єри у спілкуванні та інших видах діяльності, прагнення до саморозвитку, самоаналізу та самовдосконалення, розвивати вміння передбачати події та визначати спосіб їх вирішення, здатності до міжетнічного й міжкультурного діалогу, запобігати упередженому ставленню до інших народів, небажання пізнавати інші культури, а також виплекати у них вміння та спроможність відігравати активну роль на багатьох рівнях різних сфер життя у світі, тобто підготувати конкурентноспроможного спеціаліста вищої кваліфікації, який є політично та соціально компетентний та здатен постійного зростання в професійному плані.

Будівництво світової єдності на політичному рівні багато в чому залежить від збереження і поваги до унікальності народу. В цьому контексті, мова та культура певного народу стають маркером ідентичності його і країни, до якої він належить. Європейський Союз визнає це через широкий спектр законодавчих актів, спрямованих на захист мовно-культурного розмаїття, особливо у відношенні до тих мов та культур, які є мало відомими та мало вивченими. Держави-учасниці зокрема, вживають все більше заходів в цьому напрямку, особливо стосовно регіональних та місцевих мов і мов тих людей, хто не є європейцями. 19-20 вересня 2003 року у Берліні відбулась Конференція міністрів, які відповідають за вищу освіту, в результаті чого було прийнято комюніке „Створення загальноєвропейського простору вищої освіти”. Цей документ, серед інших, містить такі положення: „Загальноєвропейський простір вищої освіти... матиме велику користь від спільної діяльності з європейським дослідницьким простором, зміцнюючи у такий спосіб фундамент для Європи знань. Метою ... є збереження європейського культурного багатства та мовної різноманітності, що ґрунтуються на культурній спадщині різних традицій і стимулюванні інноваційного потенціалу та соціального й економічного розвитку...” [4, с.70]. Подальшому визнанню культури як вагомого чинника безпеки нації сприяли програмні матеріали Всесвітньої конференції у Мехіко, де, зокрема, проголошено культурну автономію невід'ємною складовою національного суверенітету, а повага, збереження і розвиток національної культурної самобутності було визначено як питання першочергової ваги, оскільки воно відображає спільне прагнення країн, що розвиваються [5, с.33]. Відтак актуальним завданням культурної політики на національному та міждержавному рівнях стає спрямування впливу процесів глобалізації на збільшення можливостей розвитку національних культур, що і зумовило зростання уваги до питань культурного розвитку людства. Найважливішим компонентом духовного та культурного життя виступає система освіти, яка пов'язана з реалізацією процесу поширення знань. Процеси пропаганди серед молоді любові та поваги до національної мови, культури, історії, традицій напряду пов'язані із діяльністю учителів гуманітарного профілю. У цьому вимірі роль учителя-гуманітарія полягає у задоволенні освітніх і культурних потреб національних меншин; формування у молодих громадян всіх національностей повноцінних уявлень про етнічне та мовно-культурне різноманіття сучасного суспільства, переконаності в цінності культурного різноманіття; виховання у представників усіх національностей взаємного розуміння, поваги й толерантності, подолання комплексів культурної меншовартості, другорядності власних культур стосовно культур домінуючих в економічній та політичній сферах держав; виховання лояльних, патріотичних громадян своєї батьківщини.

Зростає роль учителя гуманітарного профілю у зв'язку з поступовою втратою духовно-моральних пріоритетів і цінностей у суспільстві. У сучасному науковому дискурсі гуманітарні аспекти визначаються як проблема збереження людської особистості за руйнації традиційних культурних норм і цінностей (М.Лермонтова) і водночас важливою умовою творчості народу (Ю.Громико). Саме ціннісна система є соціокультурною основою сфери безпеки суспільства, що виконує стабілізуючу, інтегруючу і консолідуючу функції (В.Горлинський). На думку Л.Хомич бездуховність сучасної епохи є причиною усіх криз (політичної, економічної, екологічної тощо). Її подолання пов'язане з усвідомленням кожною людиною моральних, духовних та естетичних цінностей [7, с.142]. Учитель-гуманітарій виховує загальнолюдські ідеали в особистості через надання знань про людську спільноту, її історію, народи, діяльність ООН та інших міжнародних організацій, що спрямована на збереження миру.

Висновки... Отже, учителі гуманітарного профілю відіграють важливу роль виховання в сучасній молоді готовності до реального життя та влиття у світовий соціум і всі його процеси. Це твердження підкріплюється переліком ключових компетенцій, які вчитель-гуманітарій покликаний виховати в молодому поколінні. Серед них політичні, соціальні, комунікативні компетенції, вміння сприймати і застосовувати сучасну інформацію, готовність до безперервного навчання, професійного та особистісного розвитку, активної громадянської позиції. Ціннісні орієнтації, які виховує в молодій особистості учитель гуманітарного профілю, стають вирішальними під час спілкування та взаємодії людей різних вікових, етнічних, національних груп. Невід'ємним внеском учителя гуманітарного профілю на державному рівні є пропаганда любові та поваги, прагнення до збереження національної мови, культури, традицій. Учителі

гуманітарних дисциплін відіграють важливу роль у підготовці глобальної освітньої системи до вирішення проблем, які стають нагальними в ході сучасних світових процесів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базиль Л. Сучасний професійний профіль учителя рідної мови і літератури у зарубіжному досвіді / Л. Базиль // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 136–145.
2. Гривнак Б. Л. Особливості євроінтеграції системи вищої освіти України / Б. Л. Гривнак // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору. – 2011. – Т. 1. – С. 158–165.
3. Малицька О. В. Формування загальнозначущих компетенцій випускників ВНЗ у контексті Болонської декларації / О. В. Малицька // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2006. – Вип. 12. – С. 249–257.
4. Рябоконт О. В. Інтеграція України у Європейський освітній простір: загальнопедагогічний та лінгводидактичний аспекти / О. В. Рябоконт, В. А. Сапогов // Наукові записки. – 2006. – Вип. 18. – С. 70–73.
5. Сідак В. Мораль і безпека особи, нації, держави. Історико-філософські нариси / В. Сідак, І. Валько. – К., 2001. – 221 с.
6. Слоновьська О. Б. Компаративний аспект полікультурної освіти вчителів гуманітарного профілю Канади та України / О. Б. Слоновьська // Вісник Житомирського державного університету. – 2011. – Вип. 60. – С. 129–133.
7. Хомич Л. Наскрізні цінності у змісті навчання і виховання майбутніх педагогів / Л. Хомич // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2010. – С. 139–145.
8. Цар І. О. Сучасний стан професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю / І. О. Цар // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 136. – С. 172–176.

Анотація

Л.В.Катревич

Роль профессиональной деятельности учителей гуманитарного профиля в условиях современных глобализационных процессов

В статье обосновывается роль учителя гуманитарного профиля в условиях современных глобализационных процессах. Определены требования к профессионалу XXI века, ключевые отношения, овладение которыми является определяющим критерием качества образования и значение деятельности учителя-гуманитария для воспитания и подготовки современной молодежи к освоению этими ключевыми отношениями. Указана роль учителя гуманитарного профиля в сохранении национального наследия народа, воспитании в личности ценностных ориентаций.

Ключевые слова: *учитель гуманитарного профиля, современные глобализационные процессы, интеграционные процессы, компетенция, межкультурные компетенции, ценностные ориентации, национальное наследие.*

Summary

L.V.Katrevych

Role of Professional Activity of Teachers of Humanitarian Profile under the Conditions of Modern Globalizational Processes

The role of a teacher of humanitarian profile in modern globalization processes is revealed in the article. The main qualities of XXI century specialists are determined. The article describes crucial aspects which define quality of education and significance of a teacher of humanitarian profile activity for educating and training modern youth to develop these crucial aspects. Importance of a teacher of humanitarian profile for national heritage preservation and value orientation upbringing of a person is pointed.

Key words: *teacher of humanitarian profile, modern globalization processes, integration processes, competence, intercultural competence, value orientation, national heritage.*

Дата надходження статті: „24” вересня 2012 р.